

La incineració funerària a Sardenya durant l'Edat de Bronze

10/2008 - **Antropologia.** Els últims estudis arqueològics indicaven que fins a l'arribada de la cultura fenícia al Mediterrani Occidental (s. IX a.C), la inhumació semblava ser l'única pràctica funerària durant la prehistòria de Sardenya. Ara, la història podria reescriure's degut a una recent excavació duta a terme a la Tomba IX de Sa Figu, prop de la ciutat italiana de Sassari. Mitjançant una anàlisi física-química de la combustió dels ossos trobats a la necròpoli s'ha demostrat que sí s'utilitzava el foc durant els rituals funeraris de l'illa.

Fotografia 2: crani parcialment reconstruït al laboratori

Les excavacions realitzades a la Tomba IX (fotografia 1) de la necròpolis hipogèica de Sa Figu, situada prop de la ciutat de Ittiri (Sassari), han proporcionat un gran nombre de restes òssies humanes cremades i aixovar funerari atribuït amb certesa a l'Edat del Bronze Antic, a l'anomenada "Cultura di Bonnanaro" de Sardenya. Quan es va trobar, el material ossi i ceràmic estava amuntegat i coronat per fragments d'un crani (calvarium), i que després ha estat reconstruït en el laboratori (fotografia 2).

Les restes òssies de la Tomba IX de Sa Figu formen part d'un grup humà compost per, al menys, 16 individus, dels quals 9 eren adults i 7 sub-adults. Es va poder diagnosticar el sexe de 7 individus a partir de les característiques morfològiques i mètriques. Així es van reconèixer 4 homes i 3 dones, mentre que la resta d'ossos eren massa fragmentaris per a un diagnòstic fiable.

Fotografia 1. Vista superior de la tomba IX de "Sa Figu".

A més de l'estudi antropològic, es va analitzar i valorar alguns elements relacionats amb un presumpte ritual funerari crematori, com la temperatura de combustió que van patir els ossos trobats a l'interior del sepulcre, a través d'una anàlisi físico-química. Per això, es va utilitzar la difractometria de raigs X (XRD) per obtenir una mesura dels cristalls d'hidroxiapatita, el principal constituent dels ossos humans i animals, i fer una interpretació dels seus espectres de difracció.

A partir d'un procés de calibració basat en XRD fet al nostre laboratori, se sap que els ossos estudiats van arribar a temperatures entre 300 °C i 800 °C. Aquest ampli ventall de valors suggereix una combustió no homogènia dels ossos, compatible amb la pràctica d'una cremació funerària. El rang de temperatures observat també es pot interpretar com un tractament de foc in situ.

La cremació es una pràctica funerària difícil de verificar en la prehistòria de Sardenya, vist que fins a la arribada de la cultura Fenícia es pensa que només s'havia utilitzat la inhumació. Fins ara, a la literatura arqueològica sarda del Neolític i de la Cultura Nuràgica, només s'havien publicat dues troballes d'ossos cremats, així com la sospita d'altres dues incineracions; però ni en un cas ni en l'altre, havien estat objecte d'una anàlisi científica. L'estudi físicoquímic de les restes de Sa Figu IX demostra acció del foc en els enterraments de l'Edat del Bronze a Sardenya.

Assumpció Malgosa

Departament de Biologia Animal, de Biologia Vegetal i d'Ecologia

Universitat Autònoma de Barcelona

"Anthropological and physicochemical investigation of the burnt remains of Tomb IX in the 'Sa Figu' hypogeal necropolis (Sassari, Italy) - Early Bronze Age". Piga, G; Malgosa, A; Mazzaello, V; Bandiera, P; Melis, P; Enzo, S. INTERNATIONAL JOURNAL OF OSTEOARCHAEOLOGY, 18 (2): 167-177 MAR-APR 2008.